

КВАРТАЛЕН е-БИЛТЕН

ISSN 2671-3772

Македонска банкарска
асоцијација
е асоцијативна членка на
Европската банкарска
федерација

Содржина:

- **ВОВЕД**

- **Тони Трајанов,**
Македонско кредитно биро

- **ЗБОР ИМА**

- **Блажо Трендафилов,**
директор на Управата
за финансиско разузнавање

- **ВО ФОКУС**

- **Евица Делова-Јолеска**
директор на Дирекција
за заштита на потрошувачите
и финансиска едукација,
Народна банка на РСМ
- **Ратка Тирицовска**
директор на Дирекција
за маркетинг и односи
со јавност, Стопанска банка
АД Скопје
- **Донка Марковска**
претседавач на Комисијата
за даноци, сметководство
и МСФИ при МБА

ВОВЕД

М-Р ТОНИ ТРАЈАНОВ,
ГЛАВЕН ИЗВРШЕН ДИРЕКТОР
НА МАКЕДОНСКО КРЕДИТНО
БИРО АД СКОПЈЕ

Почитувани,

Во овие специфични услови, кога сме соочени со висока инфлација, енергетска криза, прекинати синџири на снабдување и неизвесноста поради воениот конфликт во Украина, сакам уште еднаш да го истакнам значењето на институцијата која ја предводам, како и сè поголемата важност од редовно користење на податоците со кои располага.

Денес Македонското кредитно биро АД Скопје (МКБ) е институција која има јасно дефинирано опкружување, цели, стратегија, мисија и визија, како и успешно досие на остварување на поставените цели. Како членка на Македонската банкарска асоцијација од 2018 година, активно придонесува за ефикасно остварување на заедничките интереси во насока на унапредување и подобрување на работењето, за зголемување на продуктивноста, квалитетот на услугите и развивање високи етички стандарди.

Веќе 13 години институцијата претставува клучна алатка во функционирањето на кредитната индустрија со единствениот систем за собирање и обработување податоци за обврските на правните и физичките лица од повеќе извори на податоци.

Како резултат на грижата што се посветува за постојано зголемување на обемот и видот на податоците и одржување висок квалитет и точност, создадовме моќна база на податоци, која е најголема и единствена во нашата држава и брои близу 6 милиони податоци за обврски

М-р Тони Трајанов,

главен извршен директор на
Македонско кредитно биро АД Скопје

на над 1.700.000 физички и за повеќе од 90.000 правни лица.

На корисниците на податоците, како што се банките, штедилниците и другите финансиски институции, им овозможува подобро управување со кредитниот ризик, намалување на времето и трошоците за обработка на кредитните барања, а на другите деловни субјекти им помага во намалување на деловниот ризик во соработката со деловните партнери.

Од особена важност е да се укаже на улогата на МКБ и во зголемувањето на финансиската дисциплина во подмирувањето на обврските, значително намалување на доцнењето во подмирувањето на обврските и спречување презадолженост на правните и физичките лица. Извештаите на Народната банка укажуваат на постојано намалување на нефункционалните кредити, при што нивното учество во вкупните кредити се намали до 3,2% на крајот на вториот квартал од 2022 година.

КВАРТАЛЕН е-БИЛТЕН

ISSN 2671-3772

ВОВЕД

Македонска банкарска
асоцијација
е асоцијативна членка на
Европската банкарска
федерација

Содржина:

- **СОРАБОТКА СО**
 - Банкарската асоцијација на Централна и Источна Европа (БАЦЕЕ)
- **РЕАЛИЗИРАНИ АКТИВНОСТИ**
- **ЕДУКАТИВНО КАТЧЕ**
- **КОРИСНИ ЛИНКОВИ**

Согласно сопствените потреби и воспоставената деловна политика, корисниците на податоци може да избираат од палетата на производи и услуги на кредитното биро. Освен повеќе видови кориснички извештаи за задолженост и редовност во исполнувањето на обврските на правните и физичките лица, корисниците имаат на располагање друг тип извештај - **Корпоративен бонитетен** извештај преку кој може да се добијат детални податоци за правните лица, нивниот статус, финансиски показатели за последни три години, блокада на трансакциски сметки, како и семафор-индикатор за оцена на правните лица според однапред зададени критериуми.

Поаѓајќи од намерата да бидеме во тек со светските трендови и на своите корисници да им понудиме современи и технолошки напредни услуги, МКБ ги користи искуствата на најпознатите кредитни агенции во светот. Следејќи ги препораките од Светска банка за подобрување на пристапот до кредити, беше дадена законска можност за изработка на скоринг модел. Во таа насока МКБ презеде активности, преку соработка со IBM да изработи современ и напреден модел согласно стандардите што ги применуваат меѓународно активни кредитни бироа. Експертизата на IBM во полето на обработка на податоци и примената на вештачка интелигенција овозможува за краток временски период да излезе со предлог решение за унифициран скоринг модел, кој беше презентиран пред повеќе претставници од банкарскиот сектор.

Се очекува да се продолжи со неговото понатамошно развивање, со цел што поскоро да започне неговата примена и да се почувствуваат неговите предности, како што се:

- стандардизиран пристап за процена на ризикот што може да се примени во целиот банкарски сектор и
- потенцијално подобрување на кредитниот рејтинг на целата економија.

Корпоративен бонитетен извештај

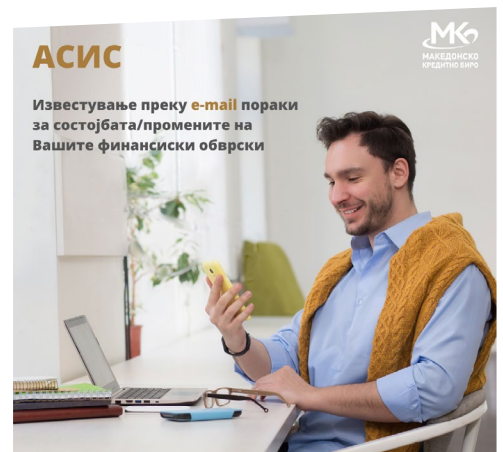
Информацијата е наша,
одлуката е ваша!

www.mkb.mk

+389 (0)2 3251-291

За успешно работење не е доволно да се добијат релевантни податоци само при првична евалуација на финансиската состојба на потенцијалните клиенти. Од таа причина, МКБ разви **мониторинг-услуга**, која им овозможува на своите корисници да бидат редовно информирани за промените на финансиската состојба на своите клиенти за да може навремено да преземат конкретни активности и да се заштитат.

Покрај мониторинг-услугата, би сакал да потенцирам и на **АСИС-услугата (Алармен систем за известување на субјекти)** преку која секое правно и физичко лице може да добие известување за секоја промена на нивните обврски.

АСИС

Известување преку e-mail пораки
за состојбата/промените на
Вашите финансиски обврски

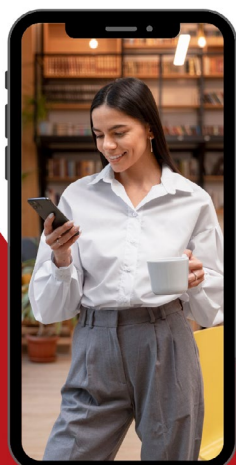

ВОВЕД

Со успешната долгогодишна соработка што ја имаме со странскиот партнер, Италијанското кредитно биро CRIF S.P.A, им овозможивме на домашните компании кои соработуваат со меѓународни партнери да користат меѓународни бонитетни информации за повеќе од 200 милиони компании од над 230 земји од целиот свет.

Со цел размена на професионални искуства и знаења, МКБ остварува соработка со повеќе меѓународни институции и организации и во таа насока оваа година во јуни, на покана на Асоцијацијата на кредитни агенции ACCIS, учествувавме на Годишната конференција, на која посебен акцент беше ставен на предложената ревизија на Директивата за потрошувачки кредит и новата европска рамка за усогласување на правилата во врска со примената на вештачката интелигенција во повеќе сектори, вклучувајќи го и финансискиот сектор.

И покрај тешката економска состојба предизвикана од пандемијата на ковид-19, во услови на енергетска криза и висока инфлација, МКБ продолжи да работи со непрекинато темпо во насока на унапредување на своето работење, остварувајќи ја својата мисија да им помогне на своите корисници полесно да ги совладаат предизвиците со кои се соочени.

Македонско кредитно биро

Основа за сигурен
бизнис

 www.mkb.mk

**ВИСТИНСКИ ИНФОРМАЦИИ,
СИГУРНИ ДЕЛОВНИ ОДЛУКИ!**

Македонско кредитно биро

www.mkb.mk

 +389 (0)2 3251-291

Во таа насока е и новата услуга, **апликација МОЈ.МКБ за правни субјекти**, со која нашите корисници ќе имаат поголема слобода во пребарувањето повеќе видови податоци и многу побрзо и поедноставно ќе доаѓаат до потребните информации за анализа на правните субјекти. Со оглед на тоа дека процесот на кредитирање на правните лица е мошне сложена активност, а истовремено и една од најризичните услуги на банките, МОЈ.МКБ е дизајниран да овозможи добивање целосна слика за компаниите, која вклучува: основни податоци, комплетни финансиски податоци, податоци за задолженост и редовност во исполнувањето на обврските, капитално поврзани субјекти, податоци за вистински

сопственици, блокада на трансакциски сметки, објави за стечај и ликвидација. Преку апликацијата може да се вршат повеќе видови пребарувања, филтрирање според различни критериуми, како: сектор, седиште, година на основање, промет, профит, задолженост и број на вработени, како и да се врши споредба на компаниите. Оваа услуга ќе биде промовирана во октомври и очекуваме нејзино масовно користење од страна на сите економски субјекти.

Со стекнатото искуство од минатото подготвени сме да им излеземе во пресрет на сите барања на нашите корисници, а во иднина остануваме доследни на нашата визија и мисија во настојувањето да ги следиме позитивните светски практики. ■

Со почит,
М-р Тони Трајанов
главен извршен директор
Македонско кредитно биро АД Скопје

ЗБОР ИМА

БЛАЖО ТРЕНДАФИЛОВ,
 ДИРЕКТОР НА УПРАВАТА ЗА ФИНАНСИСКО РАЗУЗНАВАЊЕ

Општо за Управата за финансиско разузнавање

Блажо Трендафилов,
 директор на Управата за финансиско разузнавање

Криминалот како општествена појава во голем број случаи генерира противправна имотна корист, меѓутоа, и самите средства или имот во кој било облик и форма, како и нивното движење, можат да укажат на најразлични криминални активности од криминалните групи или поединците, па така следењето на парите или имотот како принцип е клучен во превенцијата и откривањето на кривичните дела поврзани со перење пари и финансирање тероризам. Криминалците и криминалните групи на најризицидни начини и со користење различни методи се обидуваат да го прикријат нелегално стекнатиот имот, па следењето на финансиските текови и следењето на имотот претставува комплексна активност, а за неа е потребна вклученост на сите чинители во системот, како приватниот така и државниот сектор. Во денешно време глобализацијата проследена со дигитализацијата и олеснетите начини на комуникација доведоа до тоа финансиските активности на правните и физички лица да бидат значително олеснети, вклучително и пристапот до финансиските институции и услуги, па така трансакциите помеѓу лицата се одвиваат брзо и во безброј држави во светот. Потребно е да се има предвид дека колку што тоа придонесува во развојот на националните економии, истовремено претставува значителна закана за пенетрација на нелегалните финансиски текови во економиите.

Перењето пари и финансирањето на тероризмот, како на меѓународно така и на национално ниво, се ставаат во фокусот на вниманието имајќи ги предвид и нивните безбедносни импликации кои негативно можат да влијаат врз сите сфери во општественото дејствување, па потребата од градење институционални и човечки капацитети доведе до тоа државите да формираат специјализирани оддели или посебни институции кои се занимаваат исклучиво со проблематиката на перење пари и финансирање тероризам, а дополнително со финансирање оружје за масовно уништување во поново време.

Така, следејќи го развојот на меѓународната легислатива, Управата за финансиско разузнавање функционира од март 2002 година како орган во состав на Министерството за финансии. Во текот на овие години институцијата го промени својот назив двапати, од Дирекција за спречување на перење пари во Управа за спречување на перење пари и финансирање на тероризам, а потоа го добива и денешниот назив – Управа за финансиско разузнавање. Зајакнувајќи ги сопствените кадровски и технички капацитети, проширувајќи ги своите надлежности, паралелно го зајакнаме и својот статус како орган со својство на правно лице, зајакнувајќи ја независноста и самостојноста во постапувањето на институцијата, што пак претставува една од основните препораки на ФАТФ кои се однесуваат за финансиско разузнавачките единици.

Како и во другите држави во светот, Управата функционира како единица за финансиско разузнавање, со основна надлежност да прибира, обработува и доставува податоци за целите на спречување перење пари и финансирање тероризам. Наши партнери во остварувањето на овие функции се субјектите, од една страна, односно приватниот сектор, кои се пропишани со Законот за спречување перење пари и финансирање тероризам, и органите на прогонот, од другата страна, па така Управата за финансиско разузнавање претставува спој помеѓу приватниот сектор и органите на прогон за целите на зачувување на финансискиот систем од нелегалните финансиски текови и други поврзани аспекти. Податоците примени од субјектите или органите на државата Управата ги обработува, ги дополнува со податоци и информации од други извори, како од нашата така и од други држави, ги анализира и резултатите од своите анализи, во форма на извештај или известување, ги доставува до Министерството за внатрешни работи, Управата за финансиска полиција и/или Јавното обвинителство доколку постојат основи за сомневање за сторено кривично дело.

Субјектите имаат обврска да преземаат мерки и дејствија за спречување перење пари и финансирање тероризам, односно да реализираат серија сеопфатни мерки кои треба да придонесат за што поефикасно спроведување на обврската да се препознаат обидите за перење пари и финансирање тероризам и за истото да ја информираат нашата институција. Така, покрај примарната улога на Управата за финансиско разузнавање за прибирање, обработка и доставување податоци до други надлежни институции, таа, исто така, е надлежна за вршење суперревизија над субјектите во поглед на применувањето на Законот, односно на начинот на кој тие идентификуваат, разбираат и преземаат мерки за намалување на ризикот од перење пари и финансирање тероризам. Во спротивно, Управата за финансиско разузнавање има механизми за санкционирање на субјектите кои нема да бидат усогласени со законот и кои неадекватно управуваат со ризикот од перење пари и финансирање тероризам.

ЗБОР ИМА

Сумирано, основна мисија на Управата е заштита на финансискиот систем на државата од заканите од перење пари и финансирање тероризам преку почитување на меѓународните стандарди, унапредување на човечките и техничките капацитети, во функција на ефикасно препознавање на случаите за перење пари и финансирање тероризам и следствено на тоа навремено информирање на надлежните органи на прогонот и репресијата. Управата за финансиско разузнавање останува посветена на континуирано исполнување на својата мисија, исполнување на обврските кои произлегуваат од процесот на евроатлантските интеграции и вложување на своите капацитети во постојано институционално унапредување и одржување чекор со своите партнери.

Улогата на Управата во реализирање на меѓуинституционалната соработка

Имајќи предвид дека перењето пари и финансирањето тероризам како комплексни феномени бараат зајакната национална соработка согласно Законот за спречување перење пари и финансирање тероризам, а за целите на унапредување на меѓуинституционалната соработка, Владата на Република Северна Македонија на предлог на министерот за финансии формира Совет за борба против перење пари и финансирање тероризам. Советот е составен од претставници на: Министерството за внатрешни работи, Министерството за финансии, Министерството за правда, Основното јавно обвинителство за гонење организиран криминал и корупција, Управа за финансиска полиција, Царинска управа, Народна банка на Република Северна Македонија, Управа за јавни приходи, Комисија за хартии од вредност, Агенција за супервизија на осигурување, Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување, Агенција за пошти, Адвокатска комора, Нотарска комора, Институт на овластени ревизори и Институт на сметководители и овластени сметководители. Со Советот за борба против перење пари и финансирање тероризам претседава по функција директорот на Управата за финансиско разузнавање, а додека пак сите техничко-административни работи за Советот ги вршат вработените во Управата.

Генерално, Советот има клучна улога, а воедно и обврска да ги координира активностите за спроведување Национална процена на ризикот од перење пари и финансирање тероризам, да ја унапредува функционалноста на системот за спречување перење пари и финансирање тероризам и да предлага активности за зголемување на неговата ефикасност, да ја следи реализацијата на заклучоците усвоени од Владата на Република Северна Македонија кои се однесуваат на унапредување на политиката за борба против перење пари и финансирање тероризам, а вклучен е и во подготовка на материјали и извештаи побарани и доставени до Moneyval Комитетот или други оценски мисии. До овој момент, Република Северна Македонија има спроведено две национални процени на ризикот од перење пари и финансирање тероризам (2016 и 2020 година), како и секторски процени на ризик од перење пари и финансирање тероризам поврзани со непрофитниот сектор (2021) и даватели на услуги поврзани со виртуелни средства и виртуелни средства (2021).

Извештаите од преоцените на ризик од перење пари и финансирање тероризам претставуваат национални стратешки документи кои имаат цел да ги идентификуваат заканите со кои се соочува државата, како и степенот на ранливост на националниот систем, а врз основа на тоа да предложи мерки и активности за подобрување

на целокупниот финансиски систем, па така процесот на изготвување процена на ризик од перење пари и финансирање тероризам е можеби една од најкомплексните активности што се спроведуваат на национално ниво со вклученост на јавниот и приватниот сектор, а учествуваат повеќе од 200 лица-професионалци во своите области.

Реализирање меѓународна соработка

Членство во ЕГМОНТ-групата

Како што веќе напоменавме, криминалните активности на поединците или, пак, организирани групи, односно нелегалните финансиски текови најчесто вклучуваат повеќе држави и правни системи со цел да се одбегне или да се намалат шансите тие да бидат откриени, гонети, но исто така и да ја заштитат противправната имотна корист од потенцијална заплена и конфискација од страна на надлежните. Оттука, нужна е потребата за зајакната меѓународна соработка помеѓу институциите, односно управите за финансиско разузнавање во следењето на нелегалните финансиски текови. Така, ЕГМОНТ-групата е форум на единици за финансиско разузнавање (од целиот свет) чија цел е да ја поттикнува меѓународната соработка и обезбедува ефикасна имплементација на регулативата за спречување перење пари и финансирање тероризам. Целите, кои се единствено поставени во функција на подоброто спроведување на законите од страна на единиците за финансиско разузнавање, се остваруваат преку: проширување и продлабочување на меѓународната соработка за размена на податоци и информации врз основа на принципот на реципроцитет и преку користење сигурен канал за размена на податоци, обука и размена на искуство, поттикнување на соработката и координацијата меѓу единиците за финансиско разузнавање на оперативно ниво, поттикнување за развивање на (оперативните) капацитети на секоја единица за финансиско разузнавање и поттикнување формирање на нови единици за финансиско разузнавање во државите каде што не постојат и др. Размената на податоци и информации меѓу единиците за финансиско разузнавање е од исклучително значење, па поради тоа единиците за финансиско разузнавање членки на ЕГМОНТ-групата разменуваат податоци преку заштитена (криптирана) мрежа на интернет (Egmont Secure Web Site), која обезбедува нивно сигурно и навремено доставување до (вистинскиот) крајниот корисник (Единицата за финансиско разузнавање која ги побарала овие информации или на која може да ѝ користат во ситуација на спонтано доставување податоци).

Управата за финансиско разузнавање е членка на ЕГМОНТ-групата од јуни 2004, а Управата активно учествува во сите активности на групата.

ЗБОР ИМА

Улогата на Управата во имплементацијата на стандарди на ФАТФ и Комитетот MONEYVAL

Како одговор на зголемените проблеми предизвикани од перењето пари во банкарскиот систем, на самитот на Г7 во септември 1989 година формирана е Оперативната група за определување дејствија за спречување перење пари и финансирање тероризам – ФАТФ (Financial Action Task Force – FATF) како меѓувладина работна група која има задача да ги развива и поттикнува националните и меѓународните политики за спречување перење пари.

Со мисија да обезбеди глобална акција за спречување перење пари, ФАТФ поставува стандарди, го следи напредокот (на државите членки) во примената на мерките и дејствијата за спречување перење пари, ги анализира техниките на перење пари и ги утврдува мерките за спречување како нивен адекватен одговор, ја поттикнува примената на утврдените стандарди и друго. За поставување на основните концепти (стандарди) кои би можеле да имаат поширока примена за целите на определување и развивање национални политики за справување со проблемите кои произлегуваат од перењето пари, ФАТФ првпат во 1990 година утврди Препораки, кои подоцна во 1996 година, 2003 и 2012 година ги ревидира, односно ги модернизира и ги направи адекватни на актуелните техники на перење пари и финансирање тероризам. Ефикасната имплементација на Препораките на ФАТФ ја поттикнува стабилноста на националните финансиски системи, финансиските институции ја зголемуваат резистентноста на инволвирање во шемите на перење пари и финансирање тероризам, државите ги исполнуваат задолжителните меѓународни обврски, со што ги избегнуваат непотребните санкции и избегнуваат да станат „рај“ за криминалот и друго. ФАТФ дејствува и во друга насока, односно го набљудува напредокот на државите членки (но и оние држави членки на регионалните тела) во имплементацијата на утврдените препораки. Паралелно и во континуитет, ФАТФ во рамките на процесот на прегледување на меѓународната соработка ги идентификува државите што не ги имплементирале препораките на ФАТФ и произведуваат ризик од перење пари и финансирање тероризам. Врз основа на резултатите од процесот на прегледување на меѓународната соработка, на секој состанок ФАТФ публикува Јавно известување за држави кои имаат стратешки недостатоци во системот за спречување перење пари и финансирање тероризам.

Од друга страна, Комитетот на експерти за евалуација на мерките против перење пари и финансирање тероризам – MONEYVAL е постојано мониторинг-тело на Советот на Европа (и регионално тело на FATF (ФАТФ)¹) на кое му е доверена задача да врши процена (евалуација) на усогласеноста на националните законодавства на државите членки со главните меѓународни стандарди за борба против перење пари и финансирање на тероризмот (т.н. препораки на ФАТФ) и ефективност на нивното спроведување, како и задача да дава соодветни препораки до националните власти во однос на неопходните активности кон подобрувања на системите. MONEYVAL (претходно PC-R-EV) комитетот е основан во 1997 година и неговото функционирање е регулирано со општите одредби на Резолуцијата PEC(2005) 47 за комитетите и подредените тела. На состанокот на 13 октомври 2010 година, Комитетот на министри ја усвои Резолуцијата PEC (2010) 12 за статутот на Комитетот на експерти за евалуација на мерките против перење пари

¹ ФАТФ е меѓународно тело кое ги воспоставува меѓународните препораки против перење пари и финансирање на тероризам.

и финансирање тероризам (MONEYVAL). Така, со статутот на MONEYVAL од 1 јануари 2011 година ова тело прерасна во независен механизам за мониторинг во рамките на Советот на Европа, кој одговара директно на Комитетот

на министри. Статутот на MONEYVAL дополнително беше изменет во 2013 година со Резолуцијата ЦМ/РЕС (2013) 13 и во 2017 година со Резолуцијата ЦМ/РЕС (2017) 19.

Координатор на соработката со Moneyval комитетот е Управата за финансиско разузнавање (УФР), а директорот на УФР е шеф на македонската делегација.

Во текот на 2022/23 година Република Северна Македонија е предмет на евалуација, како во поглед на техничката усогласеност со меѓународните стандарди на ФАТФ така и во поглед на ефикасноста на целокупниот национален систем на превенција, откривање и гонење кривични дела поврзани со перење пари и финансирање тероризам.

Улогата на Управата за финансиско разузнавање во поглед на Законот за рестриktivните мерки

Законот за рестриktivните мерки претставува национален механизам за директна имплементација на Рестриktivните мерки на Советот за безбедност на ОН и одлуките на Европската Унија, а дава и можности за воведување национални рестриktivни мерки со што ги уредува воведувањето, примената и престанокот на важење на рестриktivните мерки, надлежноста на одделни органи на државната управа, координацијата и следењето на спроведувањето на рестриktivните мерки, евиденцијата на воведените и спроведени рестриktivни мерки во Република Северна Македонија.

За Република Северна Македонија, спроведувањето на резолуциите на Советот за безбедност на ООН е меѓународна обврска која произлегува од членството во ООН. За обезбедување на оваа цел, новина со овој Закон е фактот што резолуциите на Советот за безбедност на ООН, по нивното донесување, треба да се објават на официјалната веб-страница на Министерството за надворешни работи на Република Северна Македонија за да се обезбеди нивна неопходна примена од страна на надлежните органи во Република Северна Македонија. На тој начин се избегнува правниот вакуум од усвојувањето на резолуциите на СБ на ООН до нивното воведување во Република Северна Македонија со одлука на Владата на Република Северна Македонија.

Согласно Законот, Управата за финансиско разузнавање води Консолидирана листа, односно листа на определени лица кон кои се воведени финансиски мерки против тероризам и ширење (распространување) оружје за масовно уништување и негово финансирање, со што им помага на субјектите што го применуваат Законот за спречување перење пари и финансирање тероризам, како субјекти кои исто така применуваат рестриktivни мерки, соодветно да ги идентификуваат посочените лица во случај на т.н. лажни совпаѓања. Управата за финансиско разузнавање, исто така, претставува и надзорен орган во поглед на надзорот врз субјектите за начинот на имплементација на Законот за рестриktivните мерки. ■

Јакнење на улогата на Народната банка во заштитата на потрошувачите на банкарските производи и услуги

Пишува:

Д-р Евица Делова-Јолевска,
директор на Дирекција за заштита на потрошувачите и финансиска едукација, Народна банка на РСМ

Заштитата на потрошувачите и финансиската инклузија во општеството е глобално прашање кое директно влијае врз економскиот раст во земјата, стабилноста на финансискиот систем, неговата ефикасност и врз иновациите на долг рок.

Потребата за заштита на потрошувачите на финансиски услуги првенствено произлегува од нееднаквата позиција на давателите на финансиски услуги и корисниците на финансиските услуги - потрошувачите, односно инхерентната нерамнотежа на информации, моќ и ресурси помеѓу финансиските институции и потрошувачите, особено во случај на недоволно едуцирани потрошувачи. Финансиските институции добро ги познаваат своите производи и услуги. Но, тоа не е случај со индивидуалните потрошувачи кои се корисници на тие производи и услуги. Најчесто финансиските производи и услуги се тешко разбирливи поради зголемената сложеност, дигитализираност и софистицираност, особено во последниве години поради технолошкиот прогрес во оваа област.

Со воспоставување на заштитата на потрошувачите, финансиските институции кои нудат производи се поттикнуваат да им обезбедуваат целосни, точни и навремени информации на потрошувачите на разбирлив начин. Истовремено, на потрошувачите преку едукација им се јакнат способностите да ги разберат и проценат ризиците и придобивките од користењето на финансиските производи и услуги со цел да можат да донесат информирани одлуки, пред, но и по купувањето на производот/услугата. Имено, погрешните финансиски одлуки на потрошувачите, поврзани првенствено со презадолженост и преземање големи долгови, може да имаат негативни последици, пред сè, за нив, но и за финансиските институции,

ЗАПОЗНАЈТЕ ЈА НАРОДНАТА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

предизвикувајќи ризици на долг рок за сигурноста и стабилноста на финансискиот сектор, вклучително и преку нарушена доверба на јавноста.

Значењето на заштитата на потрошувачите и поврзаноста со финансиската стабилност на меѓународно ниво се зголеми по глобалната финансиска криза од 2007/2009 година. Финансиската криза во светски рамки покажа дека неодговорното однесување на учесниците на пазарот може да ги загрози основите на финансискиот систем, што доведува до губење на довербата во системот, особено кај потрошувачите, и потенцијално до сериозни социјални и економски последици. Истражувањата на ММФ сугерираат дека финансиската инклузија значително ја зголемува макроекономската стабилност и го зголемува економскиот раст.

Финансиската заштита на потрошувачите се обезбедува преку донесување соодветна правна рамка, финансиска инклузија и финансиска едукација. Правната рамка се состои од регулирање на пазарното однесување на финансиските институции, т.е. законска и подзаконска регулатива во врска со деловното однесување

на финансиските институции на пазарот при испорака на финансиски производи и услуги до потрошувачите. Регулативата за деловно однесување вклучува закони и прописи донесени од регулаторот, но, исто така, вклучува и саморегулација, односно кодекси на однесување и други одговорни финансиски практики усвоени од банкарската индустрија.

Финансиската едукација има цел да им даде на потрошувачите знаења и вештини за да ги разберат ризиците и придобивките од користењето на финансиските производи и услуги и нивните законски права и обврски при нивното користење. Јасните правила на однесување за финансиските институции, во комбинација со програмите за финансиска едукација за потрошувачите, треба да ја зголемат довербата на потрошувачите на финансиските пазари и да го поддржат нивниот развој. Соодветно дизајнираните решенија кај секој од овие три елементи можат да дадат успешен систем за заштита на потрошувачи, а слабостите кај кој било од елементите го нарушуваат квалитетот на системот во целина.

Свесноста за ризиците од финансиската инклузија е присутна помеѓу глобалните институции, кои пристапија кон донесување соодветни регулативи, директиви, препораки, принципи и кодекси на однесување на финансиските институции. Светска банка, ЕБОР, ЕБА, многубројни здруженија на потрошувачи, асоцијации и невладини институции се вклучени во активности за заштита и едукација на корисниците на финансиски услуги.

Потрошувачкото право се карактеризира со постојан развој и променливост. Од една страна, развојот на технологиите, дигитализацијата, глобализацијата, конкуренцијата му овозможуваат пристап на потрошувачот до производи и услуги

ВО ФОКУС

насекаде во светот. Но, од друга страна, бараат правото да ги следи овие тенденции за да му овозможи на потрошувачот да се заштити од агресивните и нефер практики и од замките во договорите подготвени од самите даватели на услуги.

Ефикасен и добро регулиран финансиски систем треба да им обезбеди на потрошувачите пет клучни елементи:

- **Транспарентност** - преку обезбедување целосни, јасни, соодветни и споредливи (и разбирливи) информации за цените, условите (инхерентните ризици) на финансиските производи и услуги;
- **Избор** - преку обезбедување правични, фер и разумни практики во продажбата и рекламирањето на финансиските производи и услуги;
- **Отштета** - преку обезбедување евтини и брзи механизми за решавање на поплаките и решавање на споровите;
- **Приватност** - преку обезбедување заштита од пристап на трети лица до личните финансиски податоци на потрошувачите и
- **Доверба** - обезбедувајќи дека финансиските институции дејствуваат професионално и го исполнуваат она што го ветуваат.

Во македонскиот банкарски сектор, заклучно со 30 јуни 2022 година, кредитите на домаќинства сочинуваат 50,7% од вкупните кредити на нефинансиските субјекти, а половина од нив се потрошувачките кредити како најкористен кредитен производ од страна на домаќинствата. Истовремено, населението е основен сектор што штеди во банките, учествувајќи со 68,4% во вкупната депозитна база. Со тоа, се мултиплицира значењето на заштитата на потрошувачите, како во делот на финансиската едукација така и во делот на инклузијата.

Несоодветното располагање со личните финансиски средства во домаќинствата, ниското ниво на финансиска писменост на населението и недоволната транспарентност на условите за користење на финансиските услуги кај банките се фактори кои доведуваат до поднесување поплаки од страна на потрошувачите за користењето на банкарски услуги и производи кон банките, но и до Народната банка. Согласно Анализата на

одговорите од банките и штедилниците на Прашалникот за заштита на потрошувачите, изработена од страна на Народната банка, бројот на поплаки доставени до банките во 2021 година изнесува 4.091 поплака од физички лица. Анализата на податоците за периодот 2018 – 2021 година покажува пораст на поплаките доставени до банките до 2020 година, при што во 2021 година е забележано нивно намалување за 46,9% во споредба со 2020 година, што се должи на намалувањето на поплаките од групата големи банки.

Динамичката структурна анализа по групи банки покажува дека бројот на поплаките во банкарскиот сектор доминантно е определен од бројот кај групата големи банки, со учество од 79% во вкупниот број поплаки во 2021 година, а групата мали банки има минимално учество во вкупните поплаки од 1,5%.

Анализата на поплаките по одделни банкарски производи и услуги покажува дека во 2021 година преовладуваат поплаките за дебитните и кредитните картички, со учество од 36,6%, при што најголемиот дел од нив се однесуваат на: надоместоци (висина и пресметка)

Народната банка е стожер на финансиската стабилност и треба да биде во постојана корелација со системот на заштита на потрошувачи. Определба на Народната банка е зајакнување на заштитата на потрошувачите и финансиска едукација, како и засилен надзор на банките во овој домен. Во таа насока извршени се организациски промени и формирана е посебна организациска единица – Дирекција за заштита на потрошувачите и финансиска едукација, составена од два отсека: Отсек за супервизија и Отсек за финансиска едукација. Во тек е изработка на сеопфатна регулатива за заштита на потрошувачите во областа на банкарскиот систем, согласно најдобрите светски практики. Дирекцијата за заштита на потрошувачите и финансиска едукација подготвува Циркулар за заштита на потрошувачите, во кој се вклучени најдобрите практики и препораките на меѓународните институции во овој домен.

Во идниот период се очекува унапредување на активностите со спроведување непосредни теренски контроли и вонтеренско супервизорско следење на банките преку развивање соодветни алатки за таа цел (Consumer Protection Risk Assessment Tools). Со редовните и тематски теренски контроли ќе се спроведува контрола на

почитувањето на правната рамка во овој домен, контрола на добрите деловни практики и фер однесување со потрошувачите, контрола на почитување на објавените информации за дизајнот на поплаките кои се важен извор на информации за деловните практики на банките и елементите на

договорниот однос, и воопшто зајакнување на инструментите за заштита на потрошувачите.

Истовремено, се преземаат активности со цел да се подобри нивото на финансиска писменост за обезбедување финансиски поедуцирано население, кое ќе има повеќе сознанија за предностите од користењето различни финансиски услуги, како и зголемена свесност за ризиците. Со своите активности во овој домен, Народна банка ќе придонесе за поголема грижа за потрошувачите, намалување на правните и репутационите ризици за банките и зголемување на довербата на јавноста во банкарството, а со тоа и соодветен придонес кон стабилноста на финансискиот систем во целина. ■

СО НАРОДНАТА БАНКА ВО СВЕТОТ НА ФИНАНСИИТЕ

и функционалност на услугата. Следува структурното учество на поплаките за: потрошувачките кредити (10%); однесувањето на вработените (9,3%); трансакциските сметки (8,5% од вкупните поплаки); електронското и мобилно банкарство (8,2% од поплаките), каде што најголемиот дел од поплаките се однесуваат на функционалноста на услугата. Поплаките во однос на други директни канали (СМС, банкомати и сл.) сочинуваат 4,3% од вкупните поплаки, додека поплаките за депозити, станбени кредити и извршувања за присилна наплата поединечно се под 2% од поплаките. Сепак, значителен дел од поплаките (18%) се во категоријата друго (нераспределени во наведените категории).

ВО ФОКУС

Пишува:

Ратка Тирицовска,директор на Дирекција за маркетинг
и односи со јавност, Стопанска банка АД Скопје

Игра на зборови

Во финансискиот свет сите нешта, многу вешто, добиваат своја конкретна, изразена вредност, односно монетизација. Па така, во банкарството со вредност може да се изрази имот, потенцијал, идеја, ризик, договор, бренд, а своја вредност добива дури и времето. Во една таква констелација, секако своја вредност (и тоа голема) добиваат и зборовите/пораките со кои банките комуницираат со клиентите, со вработените и со заедницата.

Во промоцијата на еден банкарски бренд, банкарски производи или услуги, потребен е внимателен избор на зборови за да се состави збир од пораки кои ќе се одраз на брендот на банката, но и ќе му додаваат вредност, а притоа да не заборавиме дека банкарските брендови постојано имаат потреба да бидат во комуникација. Оттука, маркетингот во банкарскиот сектор е деликатна функција која, од една страна, налага големо разбирање на банкарските производи и услуги, на пазарот и на трендовите, но од друга страна, налага разбирање и на публиката кон која се обраќае, како и на целосното опкружување и на можноста комуникацијата соодветно да се вклопи со тековните состојби.

Ако во минатото преку ТВ-приемниците брендовите со една комуникациска алатка и се обраќаа на целата публика одеднаш и сиот напор се фокусираше на таа една алатка, сегашната технологија овозможува микротаргетирање, односно уникатна можност да се комуницира директно и недвосмислено со членовите на целната група и да се гради поголема поврзаност со брендот, за што се потребни приспособен пристап и посебен фокус за секоја порака и за секоја целна група. Употребата на масовните медиуми (ТВ, печат, радио) е повеќе ориентирана кон градење и одржување на бренд-атрибутите (имиџ-кампањи), додека директната комуникација (е-пошта, СМС, социјални медиуми) е повеќе продажно ориентирана и наменета за подобрување на корисничкото искуство.

Затоа низ годините играта на зборови и пораки станува уште подинамична и покомплексна, а брендот се збогатува

ВО ФОКУС

со сè повеќе карактерни особини кои се приспособени на публиката кон која се обраќа. Па така, за децата банката е пријателска, едноставна и игрива, за младите е забавна и тренди, за бизнисите е амбициозна и полетна, а практична и реалистична за семејствата. Но, во сите овие мешавини на пораки мора да се внимава да се зачува уникатноста на брендот како нишка која ќе проверува низ сите комуникации, а ќе зрачи доверба и сигурност бидејќи крајната цел на маркетинг-алатките е да предизвикаат интерес за брендот/производителите/услугите, да ги едуцираат клиентите, да го зголемат бројот на самоуверени и сигурни клиенти, да овозможат диверзификација на ризикот, да го зголемат профитот, односно, **со други зборови, да додаваат вредност за банката** од секој аспект.

Дополнително, во последните години, во од со дигитализацијата, на обврските на маркетингот се надоврза целосното искуство на клиентот во интеракцијата со брендот, и тоа преку сите канали за комуникација (особено дигиталните кои ги има во сè поголем број). Како што се очекува од брендот да биде сеприсутен, така се очекува од маркетинг-агентите на брендот да бидат постојано достапни и да бидат од максимална поддршка на корисниците во секој чекор и во секоја фаза од соработката. Затоа во денешно време **секој еден вработен во банката ја игра улогата на бренд-агент**. При ваква изложеност на брендот се јавува потреба од уште повнимателен избор на зборови и пораки кои ќе се споделуваат со клиентите и конзистентност во интеракцијата со брендот. Функционираме во услови кога **секој клиент е всушност своевиден медиум** и своето видување/искуство со брендот може лесно да го сподели со поширока публика, која потоа е оставена да одлучи дали споделените информации се веродостојни и дали треба да бидат прифатени. Сепак, благодарение на високата транспарентност на банките во целокупното работење, како и на високо регулираниот финансиски пазар, банките и релевантните институции се прифатени како доверлив извор на информации и клиентите ја ценат можноста во секое време да се обратат

и да добијат исцрпен и конкретен одговор.

Токму во делот на едукација банките имаат изградено неформален заеднички „глас“ и вложуваат посебни напори за **подигнување на финансиската писменост** кај населението и компаниите, притоа употребувајќи во најголем дел генерички термини и називи за своите производи и услуги. Сосема спротивна е ситуацијата кај компаниите од други индустриски гранки, кои во својата промотивна комуникација инсистираат на градење уникатен вокабулар што потоа им е силна алатка за дистинкција од конкурентите.

Се разбира, ваквиот пристап на банките е дополнително поддржан и од Народната банка и од Македонската банкарска асоцијација, кои играат огромна улога во финансиската едукација и во воспоставувањето на „гласот“ со кој се промовираат и презентираат

банкарските услуги и производи на македонскиот пазар.

Со услови за промоција поставени на овој начин, банките мора да вложат специфичен напор да се издвојат од конкуренцијата: преку пораките во своите кампањи, преку соопштенијата за јавност, преку обуката на својот front line кадар, преку достапноста за клиентите (временски и просторно), преку изгледот на своите деловни простории, преку општествено одговорните практики, преку традицијата и конзистентноста на брендот и, секако, преку палетата на производи и услуги. Маркетингот потоа ги сплотува сите овие карактеристики и преку **паметна игра на зборови** произведува релевантна бренд-комуникација, а со достапните современи алатки во можност сме постојано да ја мериме ефикасноста на маркетинг-комуникацијата и со тоа да работиме на подобрување на резултатот од „играта“. ■

Пишува:

Донка Марковска,претседавач на Комисијата за даноци,
сметководство и МСФИ при МБА

Даночна реформа преку дигитализација

Годинава се навршија 30 години од воведувањето на македонскиот денар. Во текот на овие години државата со сите свои економски субјекти и население успеа да создаде умерен бруто-домашен производ (споредено со земјите во регионот) и да заработи во просек 30% од остварениот БДП преку различни форми на фискално оптоварување.

Македонскиот денар создава вредност!

Од 1992 година до денес, фискалната стратегија на државата се менуваше во правец на обезбедување квалитетна системска рамка со законски решенија за даноци засновани на принципите на пазарна економија, приватна сопственост и самостојност на економските субјекти.

Истовремено, беше избран моделот на индиректни наместо директни даноци, односно поголемо даночно оптоварување на потрошувачката наместо на доходот, а принципот на алокативна неутралност на даноците и буџетот помеѓу различните сектори повремено беше дебалансиран со владини политики за поддршка на одделни сектори. Но, сепак, развој на фискалниот систем несомнено беше еден од темелите на развојот на државата.

- Реформа преку измени на законската рамка

Во овој период даночните реформи беа спроведувани преку неколку поголеми системски измени со донесување на Законот за данокот за персоналниот данок на доход, Законот за данокот на добивка, Законот за даноците на имот, Законот за данокот на додадена вредност, Законот за Управата за јавни приходи итн.

Несомнено, како најголема реформа на македонскиот даночен систем од осамостојувањето до денес се смета воведувањето на данокот на додадена вредност на 1 април 2000 година, со која ДДВ-то го замени претходниот данок на промет на производи и услуги, како и воведувањето нов систем на оданочување на добрата подложни на акциза во 2001 година.

Со воведувањето на Законот за додадена вредност, државата одлучи да ја даночи додадената вредност во меѓуфазното производство и промет наместо да го даночи вкупниот промет, со што направи големо олеснување од даночниот товар на стопанството.

Универзалните стапки од 18% и од 5% на данокот на додадена вредност за добра и за услуги го следеа принципот на алокативна неутралност помеѓу секторите. На ниво на балканските држави, овие стапки укажуваат на поволни деловни услови.

Паралелно со ваквата политика, повеќе од една деценија опстојува и ниска стапка на рамен данок на добивка и повеќегодишни даночни олеснувања во различни сегменти.

- Реформи преку измени на даночниот процес

Во 2006 година, со донесувањето на процесниот Закон за даночна постапка, државата ги регулира и општото даночно право и даночната управна постапка, постапката на утврдување на данокот, постапката на контрола, постапката на наплата на јавните приходи, правата и обврските на даночните обврзници, постапката по жалба, водењето на прекршочната постапка и прекршочните одредби. Со оваа реформа државата се отвори кон економските субјекти и населението, применувајќи транспарентен начин на оданочување и прибирање на јавните приходи.

Партнерскиот однос на државата и приватните субјекти кон фискалната проблематика беше приоритет на повеќе владини состави, како и на целокупната бизнис-заедница во државата претставена преку стопанските комори, асоцијации и професионални здруженија. Во таа насока беа спроведени повеќе реформи во внатрешната организација на Управата за јавни приходи, кадровско екипирање, информатички развој, едукација, а беа направени и неколку обиди за отворање на Министерството за финансии за подлабока соработка со експертска заедница од областа.

- Реформи преку напредни технолошки решенија во областа на даноците

Од технолошки аспект, даночните реформи беа проследени со инвестиции на државата во информатички решенија, од кои како позначителни се издвојуваат системот за интегрирана наплата на данок од доход и социјални придонеси (МПИН), системот на годишна даночна пријава кај данокот на доход Е-ППД, системот на фискална каса итн.

Сепак, во делот на даноци од промет на добра и услуги, од кои се собираат 25% од буџетските приходи на државата, фискалниот систем во меѓуфазната потрошувачка во најголем дел сè уште се базира на хартиена документарна форма, физичка контрола и дисперзирана наплата.

И покрај направените измени во Законот за данок на додадена вредност од 2013 година и Законот за електронски потпис, со кои се вовеле можноста за користење електронска фактура, ваквата поволност е слабо искористена, што е контрадикторно со развојот на информатичката писменост и достапноста на електронски платформи и системи во државата. Според последните статистики на Државниот завод за статистика од 2021 година, 95% од деловните субјекти користеле компјутер во својата работа, широкопојасен пристап на интернет преку фиксна конекција имале 91,9% од деловните субјекти со десет или повеќе вработени, а од вкупниот број деловни субјекти,

ВО ФОКУС

48,8% имале веб-страница или почетна страница што укажува на широка распространетост на дигиталната инфраструктура и потенцијал за брза реформа во даночната сфера, не само во областа на данокот на додадена вредност, туку и во другите даночни сегменти.

Практиката на земјите од Европската Унија укажува на широко распространета употреба на е-фактурата кај правните субјекти во Европската Унија, каде што употребата на овој инструмент е уредена со Европската регулатива за даноци (Council Directive 2010/45/EU), која во најголем дел е преточена во нашата законска рамка и European standard on eInvoicing (EN 16931).

- Што е електронска фактура?

Електронската фактура е документарно барање за наплата, односно плаќање со утврден надоместок за направен промет, односно со утврден износ за примен аванс, во формат кој е електронски структуриран и кој овозможува целосно дигитализирана (автоматизирана) обработка на податоците преку соодветен систем за е-фактурирање. Системот за е-фактурирање се користи за: издавање, испраќање/доставување, прием и чување на електронските фактури.

Е-фактурата го има статусот на хартиената фактура, со сите елементи што треба да ги содржи пропишани со закон.

Со нејзина стандардизација во електронски формат се овозможува автоматска електронска обработка на сите елементи од е-фактурата во системите на сите правни лица, при нејзино креирање и при електронски прием кај примателот на е-фактура. Стандардизацијата на формата може да биде „зачувана и заштитена“ од централен орган за јавни приходи преку креирање единствена платформа за е-фактурирање на која може да се генерира е-фактура, а истовремено да се изврши запис на содржината во базата, на пр., на Управата за јавни приходи и во базата на субјектот кој ја креира. Фактурата креирана на електронски начин може да се пренесува помеѓу правните субјекти преку системите за електронска комуникација, а нејзината заштита може да се обезбеди преку веќе добро познатите протоколи.

Доделување надлежност над платформа за е-фактурирање на централен државен орган овозможува обезбедување на сите регулаторни барања во прометот на стоки и услуги кај правните субјекти:

1. Фактурата мора да го одразува вистинскиот промет на стоки и услуги;
2. Автентичноста на потеклото, правна сигурност;
3. Интегритет на содржината;
4. Читливост;
5. Деловна контрола;
6. Сигурна ревизорска трага;
7. Напреден електронски потпис и EDI;
8. Време на издавање и крај на периодот на чување;
9. Чување на фактури.

- Кој треба да издава електронски фактури?

За да се обезбеди севкупен бенефит од технолошкиот напредок, како и сеопфатност на увидот во креирањето на додадената

вредност во државата, обврска да издаваат електронски фактури би имале сите даночни обврзници, вклучувајќи ги и самостојните вршители на дејност со мали исклучоци поради специфичен промет или други законски ограничувања (на пр., промет на мало кој е покриен со Законот за регистрирање на готовинско плаќање).

- Кој е бенефитот за државата и за економските субјекти?

- **Забрзување** на прометот на добра и услуги преку кратење на периодот од датумот на промет на стоката и услугата до датумот на креирање на фактурата последователно до датумот на прием на фактурата, што значително ќе го забрза факторот на мултипликација на денарот.
- **Зголемување** на финансиската дисциплина и следење на задолженоста на економските субјекти.
- **Намалување** на трошокот за хартија, печатење, поштенски пренос, чување и архивирање на физички документи кај правните субјекти и замена со електронски записи и архиви.
- **Заштита** на животната средина со намалување на потрошувачката на хартија и бои, што е во согласност со определбата на државата за вклучување во глобалните Environmental, social and government реформи.
- **Намалување** на трошокот за развој на засебни решенија за е-фактури кај економските субјекти, со користење единствена платформа од централен орган за јавни приходи.
- **Спречување** на сивата економија преку директен увид и контрола од страна на Управата за јавни приходи, во меѓуфазниот промет во секој момент, преку дигитална база.
- **Формирање** централна база на податоци на сите субјекти што учествуваат во прометот со добра и услуги, увид во видовите добра и услуги, увид во паричните текови и поголема транспарентност на економските односи, што овозможува креирање економски политики базирани на фактички податоци и холистички пристап.
- **Формирање** централен регистар на стоки и услуги кои се пуштаат во промет.
- **Поврзување** и вкрстување со повеќе бази на податоци во државата (на пр., УЈП, Централен регистар, Царинска управа итн.) кои на регулиран начин може да се користат за вкрстена контрола, но и како статистички бази од сите економски субјекти во креирање бизнис-стратегии.

Бенефитите од дигиталната трансформација на процесот на фактурирање на прометот на стоки и услуги се големи и обострани и за економските субјекти и за државата.

Во Република Северна Македонија во моментот е создаден поволен амбиент и општествена зрелост за ваква реформа. Законската рамка е оформена, постои знаење и позитивно искуство од претходните реформи, а постои и истрасан пат од практиката во земјите од Европската Унија чии достигнувања треба да се користат.

Она што е потребно е одлучно започнување на процесот на брза трансформација и де факто користење на бенефитите од дигитализацијата.

Со помалку да создадеме повеќе. ■

СОРАБОТКА СО

SPEAKERS | PROGRAMME | REGISTRATION | SPONSORS | PARTNERS | VENUE

БАНКАРСКАТА АСОЦИЈАЦИЈА НА ЦЕНТРАЛНА И ИСТОЧНА ЕВРОПА (БАЦЕЕ)

МБА е партнер на 44. хибридна Банкарска конференција на БАЦЕЕ

Македонската банкарска асоцијација (МБА) и Банкарската асоцијација на Централна и Источна Европа (БАЦЕЕ) продолжуваат да ја надградуваат својата соработка со тоа што МБА ја прифати поканата да биде партнер на 44. хибридна Банкарска конференција на БАЦЕЕ, која ќе се одржи на 21 октомври во Будимпешта. Двете страни првично потпишаа договор за долгорочна соработка при крајот на 2019 година, на 39. Регионална конференција на БАЦЕЕ.

На претстојната конференција ќе има 17 говорници - претставници од банкарскиот сектор од повеќе земји во регионот. Се очекуваат околу 400 присутни, од кои 100 ќе ја проследат конференцијата во живо, а меѓу нив ќе има и претставници од МБА.

Како главни теми за обработка на конференцијата се нагласени: преглед на економијата и банкарскиот сектор на земјите од Централноисточна Европа и Југоисточна Европа, влијанието на војната во Украина врз регионот, преглед на состојбата со дигитализација и управувањето со податоци во банкарскиот сектор, главни предизвици и можности за банките во регионот денес, нови производи и решенија во банкарскиот сектор, односно ЦИЕ/ЈИЕ како центар за иновации, и многу други. ■

Повеќе за конференцијата може да прочитате на:
<https://baceeconference.com/44th-bacee-conference/>

РЕАЛИЗИРАНИ АКТИВНОСТИ

ПРЕТСЕДАТЕЛКАТА НА МБА, Д-Р МАЈА СТЕВКОВА ШТЕРИЕВА, УЧЕСТВУВАШЕ НА ГОДИШНАТА КОНФЕРЕНЦИЈА НА МАКЕДОНСКАТА БЕРЗА

■ На 23.9.2022 во Охрид се одржа 21-вата Годишна конференција на Македонска берза, на која присуствуваше претседателката на МБА, д-р Маја Стевкова-Штеријева. На панелот под наслов „Банките во новата реалност“, д-р Стевкова-Штеријева се осврна на повеќе прашања поврзани со предизвиците со кои банките во земјава се соочуваат поради актуелната криза, односно во услови на геополитички турбуленции.

[Прочитај повеќе...](#)

■ На 29 и 30.9.2022 година се одржа Регионална конференција за спречување перење пари и финансирање тероризам во Приштина, Косово, на која присуствуваа претседавачот на Комисијата за спречување перење пари и усогласеност со прописи при МБА, Глигор Пандиловски, и извршниот секретар Милена Перчинкова.

[Прочитај повеќе...](#)

Д-Р МАЈА СТЕВКОВА-ШТЕРИЕВА И М-Р ТОНИ СТОЈАНОВСКИ - УЧЕСНИЦИ НА 54. СОСТАНОК НА АСОЦИЈАТИВНИТЕ ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПСКАТА БАНКАРСКА ФЕДЕРАЦИЈА И ЕВРОПСКИОТ БАНКАРСКИ САМИТ

■ На 28.9.2022 година во Брисел, во просториите на Европската банкарска федерација (ЕБФ), се одржа 54. состанок на асоцијативните членки.

На состанокот присутните беа запознаени со најновите активности на ЕБФ и Европската Унија, а свои презентации имаа претставници од ЕБРД. Проследени беа и презентации на тема информативна сигурност и спречување перење пари.

Асоцијативните членки ги разменија и најдобрите практики и искуства на национално ниво.

На 29.9.2022 година се одржа шестото издание на Европскиот банкарски самит, на кој присуствуваа повеќе од 500 банкарски претставници, креатори на политики и високи експерти. Настанот понуди преглед на најновите случувања во банкарската политика на ЕУ, како технологијата го менува финансискиот систем и како банките можат да играат клучна улога во постигнувањето на целите за одржливост на Европа.

Претседателката на ЕБФ истакна дека владите, регулаторите и банките во Европа треба да работат заедно за да се забрза зелената транзиција.

[Прочитај повеќе...](#)

**ШТЕРИЕВА ЗА МИА:
БАНКИТЕ СЕ ПРЕТПАЗЛИВИ
ВО ОДНОС НА ЗГОЛЕМУВАЊЕТО
НА КАМАТНИТЕ СТАПКИ**

[Прочитај повеќе...](#)

**ШТЕРИЕВА: НЕИЗВЕСНО Е ДАЛИ
СО РАСТ НА КАМАТИТЕ ЌЕ СЕ
СКРОТИ ИНФЛАЦИЈАТА**

[Прочитај повеќе...](#)

**ИНТЕРВЈУ НА Д-Р МАЈА
СТЕВКОВА-ШТЕРИЕВА ЗА ТВ24**

[Прочитај повеќе...](#)

ЕДУКАТИВНО КАТЧЕ

Проф. д-р Елена Наумовска

Раководител на постдипломскиот студиум по Монетарна економија, финансии и банкарство на Економски факултет – Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

М-р Симона Пејовска

Магистер по економски науки од областа на Монетарна економија, финансии и банкарство

БАНКАРСТВО ВО СЕНКА

Во последниве години, условите на финансиските пазари и построгите капитални и ликвидносни барања влијаеја на зголемување на бројот на активности надвор од регулираниот банкарски систем во нов паралелен систем наречен банкарство во сенка. Станува збор за финансиски посредници кои како и традиционалните банки вршат активности поврзани со рочна, кредитна и ликвидносна трансформација. Но, бидејќи не подлежат на традиционална банкарска регулатива и немаат традиционални штедачи чии средства се покриени преку системите за осигурување депозити, се смета дека тие функционираат во „сенка“.

Банкарството во сенка симболизира еден од поважните пропусти на финансискиот систем којшто имаше клучна улога во избивањето на глобалната финансиска криза во периодот 2007 - 2009 година. Оттогаш, постои сè поголемо признание дека и покрај значајниот придонес за финансискиот систем, обезбедувајќи алтернативни извори на ликвидност, а воедно и пласман на средствата, банкарството во сенка може да биде значаен извор на системски ризик. Во контекст на експанзијата на банкарскиот систем во сенка, Кругман (2008) забележува дека политичарите и владините службеници треба да дејствуваат во насока на надминување на ранливоста која е создадена од овие нови институции. Осврнувајќи се на недостатокот на контроли на овој сегмент на финансискиот сектор како на „намерно занемарување“, тој укажува на неопходноста од примена на едно едноставно правило: „сè што функционира како што функционира банка, сè што треба да биде спасено во криза на начин на којшто би биле спасени банките, треба и да биде регулирано како банка“.

Имајќи ја предвид неговата сè позначајната присутност во земјите од Централна и Југоисточна Европа, како и тенденцијата на забрзан раст во последните години, банкарството во сенка станува актуелно прашање во рамки на научните истражувања. Досегашните анализи и констатации укажуваат на потребата за поголема информираност на широката јавност, но и неопходноста од соодветна реакција од страна на носителите на политиките за овој помалку регулиран сегмент од финансискиот систем.

Ова проблематика е предмет на анализа и на магистерскиот труд на Симона Пејовска¹ во кој истражувањето се базира на врската помеѓу одбрани макроекономски и финансиски варијабли и големината на банкарскиот систем во сенка и тоа преку примена на методот на временски серии со фиксни ефекти во одбрани земји од Централна и Југоисточна Европа во периодот од првиот квартал на 2007 до вториот квартал на 2021 година.

Согласно добиените резултати, се потврдува дека банкарството во сенка делува комплементарно со банкарскиот сектор, надополнувајќи го делот од побарувачката на финансиски продукти кој банкарскиот сектор придржувајќи се кон строгите регулативни барања се воздржува да го поддржи.

Токму тоа е и целта на овој труд - да укаже на заканата поголемата ориентираност кон зајакнување на капиталните регулативи на банките дополнително да ги прошири активностите во небанкарскиот дел од финансискиот сектор кои се надвор од видикот на регулаторите, како и на неопходноста од соочување со предизвикот да се направи овој помалку регулиран дел од финансискиот систем постабилен и одржлив.

Предизвикот за зајакната регулација на финансискиот сектор треба да се лоцира во небанкарскиот сегмент и тоа не како обид да се елиминира банкарскиот систем во сенка, туку како ориентација кон негова поголема одржливост и стабилност. Обидот да се елиминира банкарството во сенка за сметка на натамошно јакнење на регулативите кои се однесуваат на традиционалните банки може да предизвика непосакувани последици, и да привлече креирање потенцијален „нов банкарски систем во сенка“ со банките кои се помалку загрижени за нивната репутација и повеќе склони кон преземање на ризици. ■

Линк: [Godisnik-2021.pdf \(ukim.edu.mk\)](https://www.ukim.edu.mk/Godisnik-2021.pdf), стр.205-222

¹ Магистерскиот труд е изготвен под менторство на проф. д-р Елена Наумовска. Клучните аспекти од истражувањето се сублимирани во рамките на посебен научен труд изготвен во коавторство на магистрантот и менторот, достапен на линкот погоре

КОРИСНИ ЛИНКОВИ

НАРОДНА БАНКА
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА
МАКЕДОНИЈА
<https://www.nbrm.mk/>

МИНИСТЕРСТВО
ЗА ФИНАНСИИ
<https://finance.gov.mk/>

КОМИСИЈА ЗА ХАРТИИ
ОД ВРЕДНОСТ НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА
МАКЕДОНИЈА
<https://www.sec.gov.mk/>

МАКЕДОНСКА БЕРЗА
<https://www.mse.mk/>

ЦЕНТРАЛЕН ДЕПОЗИТАР
НА ХАРТИИ ОД
ВРЕДНОСТ
<http://www.cdhv.mk/>

АСОЦИЈАЦИЈА
ЗА Е-ТРГОВИЈА НА
МАКЕДОНИЈА
<https://ecommerce.mk/>

ОРГАНИЗАЦИЈА
НА ПОТРОШУВАЧИТЕ НА
МАКЕДОНИЈА
<https://opm.org.mk/>

ЕВРОПСКА БАНКАРСКА
ФЕДЕРАЦИЈА / EBF-
EUROPEAN BANKING
FEDERATION
<https://www.ebf.eu/>

БАНКАРСКА
АСОЦИЈАЦИЈА на
ЦЕНТРАЛНА и ИСТОЧНА
ЕВРОПА / BACEE -
BANKING ASSOCIATION
FOR CENTRAL AND
EASTERN EUROPE
<https://bacee.hu/>

*Ставовите искажани во овој Е-билтен се лични ставови на авторите.